KMI/ALGO3 — Algoritmy 3

7. Dynamické programování II: vícerozměrné stavy

Jan Konečný

Katedra informatiky, PřF UP Olomouc

Kde jsme: sylabus KMI/ALGO3

- **Co znamená navrhnout algoritmus** — specifikace, invariant, složitost
- **Hladové algoritmy** — kdy je lokální volba bezpečná
- **Hladové algoritmy na grafech** — kostry, nejkratší cesty
- **Rozděl a panuj** — rekurence, Master theorem
- **Rozděl a panuj II** — chytré rozklady
- **Dynamické programování I** — hledání stavů
- **Dynamické programování II** — vícerozměrné stavy
- **Toky v sítích** — max-flow/min-cut jako návrhový nástroj
- **Systematické prohledávání** — hrubá síla a backtracking
- **Branch-and-bound** — meze přesného řešení, P a NP
- **Adversariální návrh** — minimax, alfa-beta
- **Když přesné optimum není realistické** — aproximace, heuristiky
- **Randomizace a syntéza** — jak si vybrat metodu

Když jeden index nestačí

Minule byl stav určen jediným indexem: prefixem intervalů, vrcholem DAG. Mnoho úloh však potřebuje víc:

- u batohu musíme vědět, které předměty smíme použít *a* kolik kapacity zbývá;
- u porovnávání řetězců sledujeme současně *dva* prefixy.

Musíme se tedy ptát, které parametry minulosti mohou ovlivnit budoucí možnosti. Každý takový parametr přidá tabulce další rozměr, takže návrh je hledáním nejmenší informace, která budoucnost úplně vystihuje.

Dnešní tři vzory

- **Batoh** — pseudopolynomiální čas a jednorozměrná optimalizace paměti.
- **Editační vzdálenost** — tabulka dvou prefixů a rekonstrukce zarovnání.
- **Optimální BST** — intervalový stav, v němž jeden přechod zkouší *mnoho* možných kořenů.

Problém 0/1 batohu

Definice 1 (0/1 batoh)

n předmětů, předmět i má celočíselnou hmotnost $w_i > 0$ a hodnotu $v_i \geq 0$; batoh unese W. Přípustné řešení je $S \subseteq \{1, \ldots, n\}$ s $\sum_{i \in S} w_i \leq W$; maximalizujeme $\sum_{i \in S} v_i$.

Problém 0/1 batohu

Definice 1 (0/1 batoh)

n předmětů, předmět i má celočíselnou hmotnost $w_i > 0$ a hodnotu $v_i \geq 0$; batoh unese W. Přípustné řešení je $S \subseteq \{1, \ldots, n\}$ s $\sum_{i \in S} w_i \leq W$; maximalizujeme $\sum_{i \in S} v_i$.

Hladově? Řazení podle poměru v_i / w_i řeší *zlomkovou* variantu. Pro 0/1 batoh selže:

$W = 4$, předměty $(w, v) = (3, 5), (2, 3), (2, 3)$.

První má nejlepší poměr $5/3$, ale po jeho vložení se už nic nevejde — hodnota 5. Dva lehčí mají dohromady 6.

Problém 0/1 batohu

Definice 1 (0/1 batoh)

n předmětů, předmět i má celočíselnou hmotnost $w_i > 0$ a hodnotu $v_i \geq 0$; batoh unese W. Přípustné řešení je $S \subseteq \{1, \ldots, n\}$ s $\sum_{i \in S} w_i \leq W$; maximalizujeme $\sum_{i \in S} v_i$.

Hladově? Řazení podle poměru v_i / w_i řeší *zlomkovou* variantu. Pro 0/1 batoh selže:

$W = 4$, předměty $(w, v) = (3, 5), (2, 3), (2, 3)$.

První má nejlepší poměr $5/3$, ale po jeho vložení se už nic nevejde — hodnota 5. Dva lehčí mají dohromady 6.

Rozhodnutí tedy nelze udělat jen podle lokálních parametrů předmětu. Musíme porovnat „přijmout“ s „vynechat“ — a přitom sledovat *zbývající kapacitu*.

Volba stavu

Definice 2 (Stav batohu)

Pro $i = 0, \ldots, n$ a $c = 0, \ldots, W$ je $K[i, c]$ největší hodnota, kterou lze získat z *prvních* i předmětů při kapacitě nejvýše c.

- První index omezuje množinu dostupných předmětů.
- Druhý index si pamatuje zdroj, který rozhodnutí spotřebovávají.

Bez kapacity by dvě částečná řešení se stejnou hodnotou vypadala nerozlišitelně — přestože jedno ponechává víc prostoru pro budoucnost.

Základní případy: $K[0, c] = 0$ pro všechna c, $K[i, 0] = 0$ pro všechna i.

Přechod

- $w_i > c$: předmět se nevejde, tedy $K[i, c] = K[i-1, c]$.
- $w_i \leq c$: buď jej vynecháme, nebo vezmeme — po přijetí zbývá kapacita $c - w_i$ a smíme používat jen předměty $1, \ldots, i-1$.

$$K[i, c] = \begin{cases} K[i-1, c], & w_i > c, \\ \max\{K[i-1, c],\ v_i + K[i-1, c-w_i]\}, & w_i \leq c. \end{cases}$$

Věta 3

Tabulka s uvedenými základními případy a přechodem obsahuje v $K[n, W]$ optimální hodnotu 0/1 batohu.

Důkaz. Indukcí podle i. Optimum stavu (i, c) buď předmět i neobsahuje (pak je řešením stavu $(i-1, c)$), nebo obsahuje (pak zbytek řeší $(i-1, c-w_i)$). Oba kandidáti jsou zároveň dosažitelní.

Pořadí a složitost

Každá buňka řádku i závisí *jen* na řádku $i-1$; vyplňujeme tedy po řádcích. Stavů je $(n+1)(W+1)$, každý za konstantní čas:

$$\text{čas } O(nW), \qquad \text{paměť } O(nW).$$

Pseudopolynomiální čas

Číslo W je v binárním vstupu zapsáno pomocí $\Theta(\log W)$ bitů. Algoritmus je polynomiální v *číselné hodnotě* kapacity, ale může být exponenciální v délce jejího zápisu.

Tabulka o W sloupcích je přiměřená pro kapacitu v tisících. Pro kapacitu 10^{12} ji nevytvoříme, ačkoli číslo má jen asi čtyřicet bitů.

Asymptotiku tedy vždy vztahujeme k reprezentaci vstupu, ne k hodnotám čísel.

Nedá se to udělat lépe?

Pravděpodobně ne:

- Rozhodovací verze 0/1 batohu je NP-úplná, úloha sama je tedy NP-těžká (přesný význam vysvětlíme v přednášce 10).
- Polynomiální algoritmus proto nečekáme.

Čas $O(nW)$ je rozumný kompromis: pro kapacity zapsatelné rozumně velkým číslem řeší úlohu *přesně* a rychle.

Pro příliš velké kapacity lze použít aproximační algoritmy (přednáška 12).

Rekonstrukce předmětů

Začneme v (n, W): je-li $K[i, c] = K[i-1, c]$, předmět i vynecháme; jinak jej vybereme a přejdeme do $(i-1, c-w_i)$.

$K[i,c]$	$c=0$	$c=1$	$c=2$	$c=3$	$c=4$
$i=0$	0	0	0	0	0
$i=1$	0	0	0	5	5
$i=2$	0	0	3	5	5
$i=3$	0	0	3	5	6

$W = 4$, předměty $(3,5), (2,3), (2,3)$. $K[3,4] = 6 \neq K[2,4] = 5 \Rightarrow$ bereme předmět 3, jdeme do $(2,2)$. $K[2,2] = 3 \neq K[1,2] = 0 \Rightarrow$ bereme předmět 2, jdeme do $(1,0)$. $K[1,0] = K[0,0] \Rightarrow$ předmět 1 vynecháme. Optimum $\{2,3\}$ s hodnotou 6.

Při shodě obou kandidátů existuje více optimálních řešení. Chceme-li navíc např. nejmenší počet předmětů, musí být toto sekundární kritérium součástí stavu nebo pravidla pro řešení shod.

Větší tabulka: $W = 7$, čtyři předměty

i	1	2	3	4
w_i	1	3	4	5
v_i	1	4	5	7

$K[i, c]$	0	1	2	3	4	5	6	7
$i = 0$	0	0	0	0	0	0	0	0
$i = 1$	0	1	1	1	1	1	1	1
$i = 2$	0	1	1	4	5	5	5	5
$i = 3$	0	1	1	4	5	6	6	9
$i = 4$	0	1	1	4	5	7	8	9

Několik kontrolních míst:

- $K[2, 3] = \max\{K[1, 3]{=}1,\ 4 + K[1, 0]{=}4\} = 4$ — vyplatí se vyhodit lehký předmět 1 a vzít předmět 2.
- $K[3, 7] = \max\{K[2, 7]{=}5,\ 5 + K[2, 3]{=}9\} = 9$.
- $K[4, 7] = \max\{K[3, 7]{=}9,\ 7 + K[3, 2]{=}8\} = 9$ — těžký předmět 4 se nevyplatí, ačkoli má nejvyšší hodnotu.

Rekonstrukce z té tabulky

buňka	porovnání	rozhodnutí
$(4,7)$	$K[4,7] = 9 = K[3,7]$	vynech 4, jdi na $(3,7)$
$(3,7)$	$K[3,7] = 9 \neq K[2,7] = 5$	vezmi 3, jdi na $(2,7-4)$
$(2,3)$	$K[2,3] = 4 \neq K[1,3] = 1$	vezmi 2, jdi na $(1,3-3)$
$(1,0)$	$K[1,0] = 0 = K[0,0]$	vynech 1, konec

Řešení $\{2,3\}$: hmotnost $3+4=7$ (batoh plný), hodnota $4+5=9$. ✓

Co by udělal hladový algoritmus

Hustoty: $v_i/w_i = 1{,}00 \;\; 1{,}33 \;\; 1{,}25 \;\; 1{,}40$. Hladový algoritmus vezme nejprve předmět 4 ($w=5$), pak už se vejde jen předmět 1 — hodnota 8 místo 9.

Jednorozměrná tabulka na téže instanci

Jediné pole $A[0..7]$, kapacity sestupně:

po předmětu	0	1	2	3	4	5	6	7
— (start)	0	0	0	0	0	0	0	0
1 $(1, 1)$	0	1	1	1	1	1	1	1
2 $(3, 4)$	0	1	1	4	5	5	5	5
3 $(4, 5)$	0	1	1	4	5	6	6	9
4 $(5, 7)$	0	1	1	4	5	7	8	9

Řádky se shodují s plnou tabulkou; paměť klesla z $O(nW)$ na $O(W)$.

Jednorozměrná tabulka na téže instanci

Jediné pole $A[0..7]$, kapacity sestupně:

po předmětu	0	1	2	3	4	5	6	7
— (start)	0	0	0	0	0	0	0	0
1 $(1,1)$	0	1	1	1	1	1	1	1
2 $(3,4)$	0	1	1	4	5	5	5	5
3 $(4,5)$	0	1	1	4	5	6	6	9
4 $(5,7)$	0	1	1	4	5	7	8	9

Řádky se shodují s plnou tabulkou; paměť klesla z $O(nW)$ na $O(W)$.

Vzestupně, jen pro předmět 2 (w=3, v=4):

$$A[3] \leftarrow 4, \quad A[4] \leftarrow 5, \quad A[5] \leftarrow 5, \quad A[6] \leftarrow \max\{1,\, 4 + \underbrace{A[3]}_{\text{už } 4}\} = 8$$

Předmět 2 byl použit *dvakrát* — to je odpověď na *jinou* úlohu.

Vzestupný průchod řeší jinou úlohu

Vzestupný průchod řeší neomezený batoh: každý typ předmětu smí být použit libovolně mnohokrát.

Neomezený batoh

Stav je *jednorozměrný* — na prefixu předmětů nezáleží, protože každý typ je stále k dispozici:

$$A[c] = \max\Big\{0,\ \max_{i\,:\,w_i \le c} \big\{v_i + A[c - w_i]\big\}\Big\}$$

Čas $O(nW)$, paměť $O(W)$.

	0/1 batoh	**neomezený**
stav	$K[i, c]$	$A[c]$
kapacity ve smyčce	sestupně	vzestupně
odkaz vpravo	na řádek $i - 1$	na *týž* řádek

Oba algoritmy se tedy liší jediným slovem v hlavičce cyklu.

Optimalizace paměti

Pro samotnou hodnotu stačí jediné pole $A[0..W]$:

$$A[c] \leftarrow \max\{A[c],\ v_i + A[c - w_i]\}.$$

Lemma 4 (Kapacity musí klesat)

Prochází-li se kapacita pro každý předmět sestupně od W k w_i, čte pravá strana vždy hodnoty předchozího řádku $K[i-1, \cdot]$ a výpočet je správný.

Důkaz.

Při klesajícím průchodu je $c - w_i < c$ a tato buňka v aktuálním průchodu ještě nebyla změněna. Při rostoucím průchodu mohla být $A[c - w_i]$ už zlepšena *týmž* předmětem — ten by se přidal podruhé.

Příklad 5

Jediný předmět $(w, v) = (2, 3)$, kapacita 4. Rostoucí průchod nastaví $A[2] = 3$ a pak $A[4] = 3 + A[2] = 6$ — předmět vložil dvakrát.

Optimalizace má cenu

Závislost jen na předchozím řádku dovoluje staré hodnoty zahodit. Tabulka však současně sloužila jako *mapa pro zpětný průchod*.

Před optimalizací paměti se proto ptáme:

Potřebujeme jen optimální hodnotu, nebo i konkrétní řešení?

Chceme-li konkrétní předměty, můžeme

- ponechat celou tabulku,
- ukládat rozhodovací ukazatele,
- nebo použít techniku opakovaného výpočtu (viz Hirschberg dále).

Editační (Levenshteinova) vzdálenost

$X = x_1 \dots x_m$, $Y = y_1 \dots y_n$. Operace: vložení, smazání, náhrada — každá za jednu. Hledáme nejmenší počet operací převádějících X na Y.

Definice 6 (Stav)

$D[i, j]$ je nejmenší cena převodu prefixu $x_1 \dots x_i$ na prefix $y_1 \dots y_j$, kde $0 \leq i \leq m$, $0 \leq j \leq n$.

Základní případy: $D[0, j] = j$ (samá vložení), $D[i, 0] = i$ (samá smazání).

Označme $\sigma(i, j) = 0$ při $x_i = y_j$ a 1 jinak. Pro $i, j > 0$:

$$D[i,j] = \min \begin{cases} D[i-1,j] + 1, & \text{smazání } x_i, \\ D[i,j-1] + 1, & \text{vložení } y_j, \\ D[i-1,j-1] + \sigma(i,j), & \text{shoda nebo náhrada.} \end{cases}$$

Pozor na „poslední operaci“

Argument „podívejme se na poslední operaci skriptu“ nefunguje: editační operace smějí působit *kdekoli* v řetězci, takže optimální skript může končit třeba vložením znaku na úplný začátek.

Zarovnání

Zápis obou řetězců pod sebe do sloupců, do nichž smíme vkládat mezery „−“: žádný sloupec nemá dvě mezery, horní řádek bez mezer dává X, dolní Y.

$(x_k, -)$ = smazání, $(-, y_\ell)$ = vložení, (x_k, y_ℓ) = shoda (cena 0) nebo náhrada (cena 1).

Zarovnání a editační skripty popisují totéž. Ze zarovnání přečteme skript téže ceny; naopak v libovolném skriptu sledujeme osud každého znaku x_k (smazán / přežil jako nějaké y_ℓ) a sloučením opakovaných náhrad dostaneme zarovnání, které nestojí víc.

Korektnost podle posledního sloupce

Věta 7

$D[m, n]$ je nejmenší počet vložení, smazání a náhrad převádějících X na Y.

Důkaz.

Indukcí podle $i + j$ ukážeme, že $D[i, j]$ je nejmenší cena *zarovnání* prefixů. Základ indukce je zřejmý.

Pro $i, j > 0$ má optimální zarovnání poslední sloupec právě jednoho ze tří tvarů:

- $(x_i, -)$: zbytek řeší $(i - 1, j)$, celkem $\geq D[i - 1, j] + 1$;
- $(-, y_j)$: zbytek řeší $(i, j - 1)$, celkem $\geq D[i, j - 1] + 1$;
- (x_i, y_j): zbytek řeší $(i - 1, j - 1)$, celkem $\geq D[i - 1, j - 1] + \sigma(i, j)$.

Optimum tedy není menší než minimum v rekurenci; a každého kandidáta lze dosáhnout připojením odpovídajícího sloupce k optimu menšího stavu.

Vyplnění a rekonstrukce

Každá buňka závisí na levém, horním a levém horním sousedu — tabulku lze vyplnit po řádcích i sloupcích. Čas $O(mn)$, paměť $O(mn)$.

$D[i,j]$	ε	h	a	d
ε	0	1	2	3
h	1	0	1	2
r	2	1	1	2
a	3	2	1	2
d	4	3	2	1

$X =$ `hrad`, $Y =$ `had`. Zpětně z $D[4,3] = 1$: diagonála (shoda `d`), diagonála (shoda `a`), *nahoru* (smazání `r`, cena 1), diagonála (shoda `h`).

Diagonální krok = shoda/náhrada, nahoru = smazání, doleva = vložení.

Školní příklad: `kitten` → `sitting`

D	ε	s	i	t	t	i	n	g
ε	0	1	2	3	4	5	6	7
k	1	1	2	3	4	5	6	7
i	2	2	1	2	3	4	5	6
t	3	3	2	1	2	3	4	5
t	4	4	3	2	1	2	3	4
e	5	5	4	3	2	2	3	4
n	6	6	5	4	3	3	2	3

Vzdálenost je $D[6,7] = 3$. Zpětné čtení modré cesty (od pravého dolního rohu):

krok	směr	operace
$(6,7) \to (6,6)$	doleva	vlož g
$(6,6) \to (5,5)$	diagonála	ponech `n`
$(5,5) \to (4,4)$	diagonála	nahraď `e`→`i`
$(4,4) \to (3,3) \to (2,2) \to (1,1)$	diagonály	ponech `t`, `t`, `i`
$(1,1) \to (0,0)$	diagonála	nahraď `k`→`s`

Jak číst tabulku pouhým okem

- **Diagonála nul** v levém horním rohu znamená, že prefixy zatím souhlasí.
- **Hodnota vlevo nahoře** $+0$ = znaky se shodují — cesta pokračuje diagonálně a *zadarmo*.
- **Rostoucí okraje** ($D[i,0] = i$, $D[0,j] = j$) jsou triviální případy „vše smaž“ / „vše vlož“.
- **Sousední buňky se liší nejvýše o 1.** Plyne to z rekurence — a je to užitečná kontrola při ručním počítání.

Rychlá kontrola výsledku

Vždy platí

$$\big|\, m - n \,\big| \;\le\; D[m,n] \;\le\; \max\{m,n\}.$$

Zde $|6-7| = 1 \le 3 \le 7$. ✓

Blízká příbuzná: nejdelší společná podposloupnost

Zakážeme-li *náhradu* a necháme jen vložení a smazání za cenu 1, dostaneme jinou klasickou úlohu.

LCS

$$L[i,j] = \begin{cases} 0, & i = 0 \text{ nebo } j = 0, \\ L[i-1,j-1] + 1, & x_i = y_j, \\ \max\{L[i-1,j],\, L[i,j-1]\}, & \text{jinak.} \end{cases}$$

Mezi oběma úlohami platí přímý vztah: znaky, které skript *nezmění*, tvoří společnou podposloupnost, takže $D_{\text{ins/del}}(X, Y) = m + n - 2L$.

Pro `kitten`/`sitting` je $L = 4$ (`ittn`), tedy $6 + 7 - 8 = 5$ operací — víc než 3, protože jsme si zakázali náhradu.

Je to táž tabulka s jinou účelovou funkcí — běžný způsob, jak z jednoho DP vyrobit celou rodinu úloh.

Použití editační vzdálenosti

- `diff` **a verzovací systémy.** Řádky souboru jsou „znaky“; LCS řádků dává minimální sadu vložení a smazání. `git diff` hledá týž nejkratší skript, jen rychlejším (Myersovým) algoritmem.
- **Oprava překlepů a našeptávání.** Kandidáti se řadí podle editační vzdálenosti od napsaného slova. Efektivní implementace počítají tabulku *přírůstkově* nad slovníkovým trie.
- **Bioinformatika.** Needleman–Wunsch (globální zarovnání) je náš algoritmus s obecnými cenami; Smith–Waterman (lokální zarovnání) maximalizuje skóre podobnosti, přidá do maxima nulu a hledá nejlepší *úsek*.
- **Rozpoznávání řeči a gest.** *Dynamic time warping* je táž mřížka, jen se místo znaků porovnávají vzorky signálu a cesta smí čas „natahovat“.

Obecné ceny a lineární paměť

- V biologickém zarovnání či opravě textu nemají operace stejnou cenu: zavedeme cenu mezery δ a cenu náhrady $\alpha(x_i, y_j)$ s $\alpha(a, a) = 0$. Přechod zůstává stejný — stav se nemění, protože typ potřebné informace je týž. (Needleman, Wunsch 1970.)
- Pro samotnou vzdálenost stačí *dva řádky*: paměť $O(\min\{m, n\})$, použijeme-li kratší řetězec jako rozměr řádku. Přímou rekonstrukci tím ale ztratíme.
- Hirschbergův algoritmus umí rekonstruovat zarovnání i v lineární paměti — spojení DP s metodou rozděl a panuj. (Hirschberg 1975.)

Optimální binární vyhledávací strom

Seřazené klíče $1, \ldots, n$; klíč i je vyhledáván s vahou $p_i \geq 0$. Minimalizujeme

$$\sum_{i=1}^{n} p_i \big(\mathrm{depth}(i) + 1\big).$$

Kořen má hloubku nula a stojí jedno porovnání.

Častěji hledané klíče chceme blízko kořene — ale lokální volba největší váhy nemusí dobře rozdělit zbytek.

Definice 8 (Intervalový stav)

$C[i, j]$ je nejmenší vážená cena stromu obsahujícího *právě* klíče $i, i+1, \ldots, j$; pro prázdný interval $i > j$ je $C[i, j] = 0$.

Vlastnost BST určuje stav: je-li kořenem r, obsahuje levý podstrom souvislý interval klíčů *před* r a pravý interval *za* r.

Přechod zkouší všechny kořeny

$$C[i,j] = \min_{r=i,\ldots,j} \left\{ C[i,r-1] + C[r+1,j] + \sum_{k=i}^{j} p_k \right\}$$

Důkaz.

Každý BST pro $[i,j]$ má právě jeden kořen r a jeho podstromy obsahují kvůli vlastnosti BST přesně uvedené intervaly; kdyby některý nebyl optimální, nahradíme jej levnějším.

Cena obou podstromů počítá jejich kořeny od hloubky nula. Vložením pod r se hloubka každého klíče zvýší o jedna — dodatečná cena je součet vah *všech* klíčů v intervalu, včetně porovnání v kořeni.

Složitost. Tabulku vyplňujeme podle rostoucí *délky intervalu*; součty vah z prefixových součtů v $O(1)$. Stavů $O(n^2)$, v každém $O(n)$ kořenů:

čas $O(n^3)$, paměť $O(n^2)$.

Tři klíče, celý výpočet

Váhy $(p_1, p_2, p_3) = (5, 2, 1)$. Jednoprvkové intervaly: $C[1,1] = 5$, $C[2,2] = 2$, $C[3,3] = 1$.

Dvojice (přičítáme součet vah intervalu):

$$C[1,2] = \min\{\underbrace{0+2}_{r=1}, \underbrace{5+0}_{r=2}\} + 7 = 2 + 7 = 9,$$

$$C[2,3] = \min\{\underbrace{0+1}_{r=2}, \underbrace{2+0}_{r=3}\} + 3 = 1 + 3 = 4.$$

Celý interval, součet vah $= 8$:

$$C[1,3] = \min\{\underbrace{0 + C[2,3]}_{r=1} = 4,\ \underbrace{C[1,1] + C[3,3]}_{r=2} = 6,\ \underbrace{C[1,2] + 0}_{r=3} = 9\} + 8 = 12$$

Tři klíče, celý výpočet

Váhy $(p_1, p_2, p_3) = (5, 2, 1)$. Jednoprvkové intervaly: $C[1,1] = 5$, $C[2,2] = 2$, $C[3,3] = 1$.

Dvojice (přičítáme součet vah intervalu):

$$C[1,2] = \min\{\underbrace{0+2}_{r=1}, \underbrace{5+0}_{r=2}\} + 7 = 2 + 7 = 9,$$

$$C[2,3] = \min\{\underbrace{0+1}_{r=2}, \underbrace{2+0}_{r=3}\} + 3 = 1 + 3 = 4.$$

Celý interval, součet vah $= 8$:

$$C[1,3] = \min\{\underbrace{0 + C[2,3]}_{r=1} = 4,\ \underbrace{C[1,1] + C[3,3]}_{r=2} = 6,\ \underbrace{C[1,2] + 0}_{r=3} = 9\} + 8 = 12$$

Nejlepší kořen je $r = 1$ — nejtěžší klíč nahoře. Kontrola přímým výpočtem: hloubky $0, 1, 2$, tedy $5 \cdot 1 + 2 \cdot 2 + 1 \cdot 3 = 12$. ✓

Kořen $r = 2$ by dal $5 \cdot 2 + 2 \cdot 1 + 1 \cdot 2 = 14$ — vyváženější strom zde prohrává, protože nejčastější klíč zatlačil o patro níž.

Jak Knuth ubral jeden řád

Náš přechod zkouší *všechny* kořeny $r \in \{i, \ldots, j\}$ — odtud faktor $O(n)$ navíc.

Knuth (1971) dokázal, že optimální kořeny jsou monotónní: označíme-li $r[i, j]$ nejlepší kořen intervalu $[i, j]$, platí

$$r[i, j-1] \;\le\; r[i, j] \;\le\; r[i+1, j].$$

Stačí tedy procházet jen kořeny v tomto rozmezí. Součet délek rozmezí přes celou diagonálu je $O(n)$, takže celkem $O(n^3) \longrightarrow O(n^2)$.

Stav i rekurence zůstaly stejné; o řád rychleji počítáme jen proto, že jsme dokázali strukturní vlastnost optima.

Monotonii optimálních voleb využívají i další techniky (*Knuth–Yao speedup*, *divide & conquer DP optimization*); každá má své předpoklady.

Jak číst rozměry tabulky

Rozměr stavu odpovídá otázce, kterou musí znát budoucí rozhodnutí:

- $K[i, c]$: které předměty jsou dostupné a kolik kapacity smíme použít;
- $D[i, j]$: jak dlouhé prefixy obou řetězců už převádíme;
- $C[i, j]$: který souvislý interval klíčů má tvořit podstrom.

Ne každý údaj ale patří do stavu:

- aktuální hodnota batohu je *výsledek*, který optimalizujeme, ne omezení budoucnosti;
- u editace nepotřebujeme celý dosavadní skript — pro budoucí cenu stačí dvojice délek prefixů.

Když je stavem celá podmnožina

Rozměry stavu nemusí být čísla. U TSP potřebujeme vědět, *které* vrcholy jsme už navštívili — a to je celá podmnožina.

Held–Karp (1962)

Start ve vrcholu 1. Pro $S \subseteq \{2, \ldots, n\}$ a $j \in S$ je $C[S, j]$ = nejlevnější cesta z 1, která kromě 1 navštívila přesně S a končí ve j; $C[\{j\}, j] = w(1, j)$.

$$C[S, j] = \min_{i \in S \setminus \{j\}} \left\{ C[S \setminus \{j\}, i] + w(i, j) \right\}$$

Stavů je $2^n \cdot n$, každý přechod stojí $O(n)$, tedy čas $O(2^n n^2)$ a paměť $O(2^n n)$.

Když je stavem celá podmnožina

Rozměry stavu nemusí být čísla. U TSP potřebujeme vědět, *které* vrcholy jsme už navštívili — a to je celá podmnožina.

Held–Karp (1962)

Start ve vrcholu 1. Pro $S \subseteq \{2, \ldots, n\}$ a $j \in S$ je $C[S, j]$ = nejlevnější cesta z 1, která kromě 1 navštívila přesně S a končí ve j; $C[\{j\}, j] = w(1, j)$.

$$C[S, j] = \min_{i \in S \setminus \{j\}} \left\{ C[S \setminus \{j\}, i] + w(i, j) \right\}$$

Stavů je $2^n \cdot n$, každý přechod stojí $O(n)$, tedy čas $O(2^n n^2)$ a paměť $O(2^n n)$.

Proti hrubé síle $O(n!)$ je to výrazné zlepšení ($n = 20$: $4 \cdot 10^8$ místo $2 \cdot 10^{18}$) — a přesto stále exponenciální. Pro $n = 40$ by tabulka měla přes $4 \cdot 10^{13}$ položek.

Dodnes nejlepší známý *přesný* algoritmus pro obecné TSP. K tomu, proč lepší nejspíš neexistuje, se dostaneme v přednášce 10.

Katalog: co bylo stavem

úloha	stav	počet stavů	přechod
Fibonacci	index	n	$O(1)$
vážené intervaly	prefix	n	$O(1)$
nejkratší cesty v DAG	vrchol	$\|V\|$	$O(\deg)$
0/1 batoh	prefix + kapacita	nW	$O(1)$
editační vzdálenost	dva prefixy	mn	$O(1)$
optimální BST	interval	n^2	$O(n)$
TSP (Held–Karp)	podmnožina + konec	$2^n n$	$O(n)$

Čtěte to jako stupnici

Čím bohatší stav, tím obecnější úloha — a tím dříve narazíme na paměť. Návrh DP je hledáním *nejchudšího* stavu, který ještě stačí.

Poslední řádek berte jako varování: jakmile musíme do stavu dát podmnožinu, jsme obvykle u NP-těžké úlohy.

Odhad složitosti DP

1. Spočítej počet přípustných kombinací indexů, tedy počet stavů.
2. Urči počet kandidátů zkoušených v jednom přechodu.
3. Přidej cenu předzpracování a rekonstrukce.
4. Zkontroluj, zda číselné rozměry tabulky nejsou exponenciální v délce *binárního zápisu* vstupu.

Batoh: $O(nW) \cdot O(1)$. Editace: $O(mn) \cdot O(1)$. BST: $O(n^2) \cdot O(n)$.

Shrnutí

Vícerozměrný stav je způsob, jak shrnout *přesně ty* podmínky, které přenášíme do budoucnosti.

- Batoh kombinuje prefix předmětů s dostupnou kapacitou.
- Editační vzdálenost kombinuje dva prefixy a klasifikuje poslední *sloupec zarovnání*.
- Optimální BST používá interval klíčů a zkouší všechny kořeny.
- Optimalizace paměti vychází ze směru závislostí, ale může ztížit rekonstrukci.
- Čas $O(nW)$ je *pseudopolynomiální* — W je číselná hodnota, ne délka zápisu.

Příště přejdeme od tabulek k tokům v sítích: reziduální síť a certifikát optimálnosti ve formě řezu.

Literatura

V. I. Levenshtein. Binary Codes Capable of Correcting Deletions, Insertions, and Reversals. *Soviet Physics Doklady* 10(8) (1966), 707–710.

S. B. Needleman, C. D. Wunsch. A General Method Applicable to the Search for Similarities. . . *J. Mol. Biol.* 48(3) (1970), 443–453.

D. S. Hirschberg. A Linear Space Algorithm for Computing Maximal Common Subsequences. *CACM* 18(6) (1975), 341–343.

J. Kleinberg, É. Tardos. *Algorithm Design*. Addison–Wesley (2006), kap. 6.

T. H. Cormen a kol. *Introduction to Algorithms*. MIT Press (2001).